

บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5 บัญญัติว่า "บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ ซึ่งทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้" นั้น สอดคล้องกับบทติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพล-เมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 6 (2) ที่บัญญัติว่า "ในประเทศที่ยังมิได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตอาจทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุด ตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะกระทำความผิดและไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกติกานี้ และยังคงสอดคล้องต่ออนุสัญญาว่าด้วยการป้องกัน และการลงโทษอาชญากรรมการทำลายล้างเผ่าพันธุ์การลงโทษเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดย คำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจเท่านั้นโดยบัญญัติใน ข้อ 7 ว่า "บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้" ประกอบกับเมื่อวันที่ 18-25 เมษายน พ.ศ. 2548 ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม องค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรม และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ครั้งที่ 11 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งที่ประชุมได้ให้ความสำคัญต่อมาตรการป้องกันที่ประกันการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ต้องโทษประหารชีวิต โดยมาตรการนี้รับรองโดยที่ประชุมสมัชชาเศรษฐกิจ และสังคม ตามมติที่ 1984/50 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1984 กล่าวคือ โทษประหารชีวิตพึงให้ใช้ได้ก็ต่อเมื่อเป็นกรณีอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุด และต้องใช้วิธีที่จะทำให้ผู้ถูกประหารชีวิตได้รับความทุกข์ทรมานน้อยที่สุด โดยใช้ได้เพียงในกรณีที่มีความผิดนั้นกฎหมายได้ระบุอย่างชัดแจ้งให้มีอัตราโทษประหารชีวิต และเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำความผิดนั้น ซึ่งจะบังคับได้ต่อเมื่อได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างถึงที่สุดของศาล ทั้งนี้บุคคลที่ถูกกล่าวหา หรือถูกดำเนินคดีในความผิดที่มีอัตราโทษประหารชีวิตจะต้องได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเพียงพอ ในทุกขั้นตอนของการดำเนินคดีนั้นด้วย¹

¹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ขาดิ ชัยเดชสุริยะ, ณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์, มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (กรุงเทพฯ โรงพิมพ์เดือนตุลา) หน้า 30 - 33 , 46 - 47 , 135 - 141.

ปัจจุบัน ทั้งประเทศไทย และประเทศลาวเป็นประเทศที่ยังคงนโยบายที่จะให้มีการบังคับใช้ การลงโทษโดยวิธีการประหารชีวิตอยู่ เนื่องจากสภาพความรุนแรงของอาชญากรรมที่เกิดมากขึ้นซึ่งใน เรื่องนี้องค์การนิรโทษกรรมสากลได้ต่อต้านโทษประหารชีวิตในทุกกรณี ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นการลงโทษ ที่ทารุณโหดร้ายและเป็นโทษที่ป่าเถื่อนไร้ซึ่งมนุษยธรรมและละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยได้เรียกร้องให้ ทุกประเทศในทั่วโลกขจัดโทษประหารชีวิตให้หมดไปจากกฎหมายด้วย และได้มีการเรียกร้องให้ลด ชนิดของความผิดที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิตให้ลดลงไป และได้มีความพยายามในระหว่างประเทศที่ สนับสนุนให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต และไม่ควรถือจะขยายฐานความผิดสำหรับโทษประหารชีวิต ให้ออกไปอีก ซึ่งมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศได้กำหนดว่า ในกรณีที่ประเทศใดที่ยังคงมี การใช้โทษประหารชีวิตอยู่ ควรที่จะจำกัดเฉพาะอาชญากรรมหรือความผิดที่ร้ายแรงที่สุด และการใช้ โทษประหารชีวิต จะต้องเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินกระบวนการทางกฎหมายอย่าง รอบคอบ และรัดกุมก่อนที่จะมีคำพิพากษาลงโทษเพราะโอกาสที่จะมีการพิพากษาคดีพลาดอาจ เกิดขึ้นได้ และโอกาสที่ผู้บริสุทธิ์จะถูกลงโทษประหารชีวิตก็จะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยและ ประเทศลาวนั้นล้วนแต่ได้ใช้โทษประหารชีวิตกับความผิดทางอาญาที่มีโทษขั้นสูงสุดเช่นกัน อย่างเช่น ประเทศไทย ได้แก่ความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ความผิดที่มีผลทำให้นुकคลอื่น ถึงแก่ความตาย ความผิดที่เกี่ยวกับเพศ และที่สำคัญ ความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ สำหรับ ประเทศลาวนั้นก็เช่นเดียวกันกับประเทศอื่นๆ ได้แก่ความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ความผิดที่มี ผลทำให้นुकคลอื่นถึงแก่ความตาย ความผิดที่ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดที่เกี่ยวกับ เพศ และความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบว่าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกล้วนมีวิวัฒนาการ รูปแบบ และวิธีการประหารชีวิตอย่างต่อเนื่องตลอดมาตามลำดับ โดยเป็นที่ทราบกันดีว่าวัตถุประสงค์หลัก ของการลงโทษประหารชีวิต ก็เพื่อเป็นการตอบแทนแก่ผู้ถูกทำละเมิด ทั้งในด้านจิตใจและความ เสียหายต่าง ๆ ที่ตนได้รับ กับยังเป็นการกำจัดผู้กระทำผิดร้ายแรงนั้นให้ออกไปจากสังคมไม่ต้องนำมา อบรมแก้ไขอีกต่อไป การลงโทษในหลายๆประเทศที่ยังคงใช้โทษประหารชีวิตอยู่จะมีวิธีที่แตกต่าง กันออกไปตามสภาพของวัฒนธรรม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ และความจำเป็นของแต่ละประเทศ การลงโทษประหารชีวิตแบบใด หรือวิธีการใดที่เห็นว่าไม่เหมาะสมกับสภาพของสังคม มีความ โหดเหี้ยมทารุณมากเกินไปหรือมิได้มีผลในการยับยั้งหรือควบคุมการเกิดขึ้นของอาชญากรรม โทษ ประหารชีวิตเหล่านั้นก็ต้องถูกปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพการณ์ และนโยบาย ทางอาญาในการลงโทษของแต่ละประเทศ

ประเทศไทยเองก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการประหารชีวิตมาเรื่อยๆ โดยเปลี่ยนจากการตัดคอในอดีต มาใช้วิธีการยิงเป้าด้วยปืนแทน เพราะเห็นว่า การประหารชีวิตด้วยการตัดคอ ได้ก่อให้เกิดความหวาดเสียวแก่ผู้ที่พบเห็นเป็นอย่างมาก ซึ่งต่อมาประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปกฎหมายของบ้านเมืองให้มีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของชาวต่างชาติ จึงต้องมีการปรับปรุงวิธีการลงโทษให้มีความทัดเทียมกับนานาอารยประเทศมากขึ้น โดยมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่กำหนดถึงวิธีการประหารชีวิตในวิธีการใหม่ด้วย โดยในปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19 ให้เปลี่ยนวิธีการประหารชีวิตจากการยิงเสียให้ตายมาเป็นการฉีดยาหรือสารพิษเสียให้ตาย ซึ่งสังคมไทยเห็นว่า เป็นวิธีการประหารชีวิตที่มีความเหมาะสมแล้ว

อนึ่ง เหตุผลที่เปลี่ยนวิธีประหารชีวิตจากการเอาไปยิงเสียให้ตายด้วยปืน (ยิงเป้า) เป็นฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย เนื่องจากองค์กฤษฎีกากระทรวงมหาดไทยรวมทั้งองค์กฤษฎีกากระทรวงยุติธรรมและองค์กฤษฎีกาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ คัดค้านและเรียกร้องให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต แต่เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบัน อาชญากรรมที่รุนแรงหรือโหดเหี้ยมยังมีได้ลดลง ดังนั้นการยกเลิกโทษประหารชีวิตจึงยังมีโอกาสกระทำได้ กรมราชทัณฑ์ จึงได้เป็นเจ้าของเรื่อง การเปลี่ยนวิธีการประหารชีวิต เนื่องจาก การประหารชีวิตโดยการยิงเสียให้ตายด้วยปืน (ยิงเป้า) ทำให้ผู้ถูกประหารชีวิตได้รับการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการทารุณโหดร้าย เพราะนักโทษอาจไม่ตายทันทีและจะร้องเสียงโหยหวน บางครั้งต้องมีการยิงซ้ำ และมีการเปื้อนของเลือดตามร่างกาย การเปลี่ยนมาใช้ในการฉีดยาหรือสารพิษ ผู้ถูกประหารชีวิตร่างกายไม่เปื้อนเลือด เป็นการตายทันทีและไม่ได้รับการทรมาน จึงดูเป็นการตายที่ไม่เข้าลักษณะทารุณโหดร้าย

สำหรับประเทศลาวนั้น นับตั้งแต่ได้ลบล้างระบอบราชาธิปไตยมาเป็นประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็ได้ใช้การประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าตลอดมา หรือแม้แต่ในสมัยราชอาณาจักรลาวก็ได้ใช้การประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าเช่นกัน ซึ่งจากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษประหารชีวิตในปัจจุบันยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะมีได้บัญญัติให้ชัดเจนและครอบคลุมถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

1) ขั้นตอนและวิธีการประหารชีวิต และเก็บประวัติอาชญากรรมหรือการควบคุมนักโทษ โดยเฉพาะก็คือนักโทษประหาร เพราะที่ผ่านมายังไม่มียะเบียนการขององค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดให้ชัดเจน อันเนื่องมาจากการประหารชีวิตนั้นจะต้องมีขั้นตอนที่รัดกุมและมีความละเอียดมากโดยจะเริ่มตั้งแต่ศาลได้ลงคำพิพากษาให้ประหารชีวิตนักโทษ จนถึงขั้นตอนสำเร็จการประหารชีวิตนั้นจะต้องมีกระบวนการและวิธีการที่โปร่งใส รัดกุมและสามารถตรวจสอบได้ มิฉะนั้นโอกาสที่จะกระทำการทุจริต หรือประหารชีวิตผิดตัวนั้นมีขึ้นได้ง่ายมาก ซึ่งวิธีการและขั้นตอนการประหารชีวิตของประเทศ

ลาวที่ใช้อยู่ปัจจุบันยังไม่ควบคุม และรัดกุมพอ เพราะดูเหมือนจะเป็นขั้นตอนการกระทำอย่างสั้นๆ ง่ายตาย และไม่รัดกุมเท่าที่ควร ซึ่งจะเป็นช่องว่างในการทุจริตได้ง่าย หรืออาจมีโอกาสดังกล่าวที่ประหารผิดตัวได้มากกว่าการประหารชีวิตของประเทศไทย เพราะว่ามีหลายๆ ขั้นตอนยังไม่ได้ทำ อย่างเช่นการจัดเก็บภาพถ่าย และพิมพ์ลายนิ้วมือของนักโทษประหาร เพื่อการเปรียบเทียบในวันประหาร อีกทั้งยังไม่มีการตรวจสุขภาพ หรือสภาพจิตของนักโทษประหาร

2) การกำหนดความผิดที่มีโทษประหารชีวิตของลาวนั้นยังมีลักษณะสับสน ไม่มีความชัดเจน ยังมีลักษณะเน้นการปกป้องสิทธิประโยชน์ของรัฐมากกว่าของบุคคล พร้อมนั้นมีบางมาตราหรือบางความผิดก็ยังไม่มีความเหมาะสมสำหรับสังคมลาว อย่างเช่น ความผิดตามมาตรา 175 (ใหม่) และมาตรา 134 (ใหม่) เพราะความผิดเหล่านี้เป็นความผิดที่มีลักษณะสากล แม้แต่ประเทศไทยเองซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่มีประสบการณ์มากกว่าประเทศลาวก็ยังไม่มีการลงโทษถึงขั้นประหารชีวิตเลย

นอกจากนั้น เพื่อเป็นการลดจำนวนประเภทความผิดที่มีโทษประหารชีวิตลงนั้นก็มีบางมาตราที่สามารถรวมเข้ากันได้ อย่าง เช่น มาตรา 175 (ใหม่) สามารถรวมเข้ากับมาตรา 98 (ใหม่) และมาตรา 68 สามารถรวมเข้ากับมาตรา 61 ได้

3) ปืนที่ใช้ในการประหารชีวิตและผู้ที่ทำหน้าที่ประหารชีวิต ที่ผ่านมายังไม่มีการกำหนดจำนวนและชนิดหรือประเภทของปืนที่จะนำไปใช้ในการประหารชีวิต รวมทั้งผู้ที่ทำหน้าที่ประหารชีวิตก็เช่นกัน จึงทำให้ไม่มีความเป็นเอกภาพและมีปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น มีผู้ทำหน้าที่ประหารชีวิตเพียงคนเดียว และใช้ปืนกระบอกเดียว ยิ่งแล้วผู้ถูกยิงไม่ตาย ดังนี้ เป็นต้น เพราะปืนแต่ละชนิดนั้นจะมีประสิทธิภาพหรือแรงทำลายแตกต่างกัน หากใช้ปืนที่มีประสิทธิภาพหรือแรงทำลายต่ำก็จะทำให้ผู้ถูกประหารชีวิตไม่ถึงแก่ความตายอันได้สร้างความทุกข์ทรมานมากก่อนที่จะมีการยิงซ้ำ ฉะนั้น จึงควรมีการกำหนดชนิด และจำนวนปืนที่จะใช้เข้าในการประหารชีวิตให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพหรือแรงทำลายเพียงพอ เพื่อทำให้นักโทษที่ถูกประหารถึงแก่ความตายโดยเร็วและไม่ได้รับความทรมานมาก ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่ประหารก็ควรที่จะกำหนดให้มีมากกว่าหนึ่งคน

4) สถานที่ทำการประหารชีวิตหรือที่เรียกกันว่าแดนประหาร ในอดีตผ่านมานั้นยังไม่มีการกำหนดเกี่ยวกับสถานที่ทำการประหารชีวิต จึงทำให้ไม่มีความเป็นเอกภาพในทางปฏิบัติ แต่ละท้องที่จะมีการปฏิบัติแตกต่างกัน เช่น อยู่บางท้องที่ทำการประหารชีวิตแบบเปิดเผยแต่บางท้องที่ทำการปิดลับ และสถานที่ทำการประหารชีวิตก็แตกต่างกันตามแต่ความเหมาะสมของแต่ละท้องที่ ซึ่งในปัจจุบันเห็นว่าไม่มีความเหมาะสม ดังนั้นจึงสมควรที่จะต้องกำหนดให้ชัดเจน และถ้าหากเป็นไปได้ก็ควรจะมีการรวมศูนย์อยู่ที่เดียว

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะขั้นตอนการบังคับโทษประหารชีวิตระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาวแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันหลายประการ ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อด้อยควบคู่กันไป ฉะนั้นผู้เขียนจึงใคร่ขอมีข้อคิดเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะเพื่อที่จะนำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับโทษประหารชีวิตของประเทศลาว ดังนี้

1) ถึงแม้สภาแห่งชาติ (รัฐสภา) จะมีคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติคำพิพากษาประหารชีวิตมาแล้วก็ตาม แต่ในรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติก็ยังคงมีอุปสรรคและข้อขัดข้องอยู่ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ดังนั้น กระทรวงหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องจะต้องออกระเบียบการในการประหารชีวิตให้มีความรัดกุม รอบคอบ มากยิ่งขึ้น โดยจากการศึกษาผ่านมานั้น ผู้เขียนเห็นว่าระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ. ๒๕๔๖ ของประเทศไทยนั้นเป็นแบบอย่างที่ดีพอที่จะนำมาประยุกต์ใช้เป็นระเบียบการประหารชีวิตของประเทศลาว เพราะระเบียบการดังกล่าวได้บัญญัติครอบคลุมถึงวิธีการและขั้นตอนของการประหารชีวิตไว้อย่างชัดเจน รัดกุม และรอบคอบมาก ทั้งนี้ก็เพื่อมิให้เกิดปัญหาการทุจริตขึ้นในกระบวนการประหารชีวิตของประเทศลาว

2) เมื่อพิจารณาจากการสรุปสถิติคดีอาญาแต่ปี ค.ศ. 2003 ถึงปี ค.ศ. 2007 ของศาลประชาชนสูงสุดแล้ว จะเห็นได้ว่าคดีที่เกิดขึ้นมากที่สุดในแต่ละปีของทุกๆ ศาลทั่วประเทศนั้น ก็คือคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และยังมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในขณะเดียวกันก็เป็นช่วงที่มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยได้บัญญัติให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีโทษถึงขั้นประหารชีวิตแต่ในความเป็นจริงแล้ว ในช่วงระยะเวลาสิบกว่าปีมาแล้วที่ไม่มีการประหารชีวิตนักโทษโดยเฉพาะคดียาเสพติดแม้แต่รายเดียว ฉะนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าการมีโทษประหารชีวิตไว้ก็ไม่สามารถทำให้อาชญากรรมโดยเฉพาะคดียาเสพติดลดลงได้ หรืออาจเป็นเพราะโทษประหารชีวิตให้ผลในทางข่มขู่ได้น้อยเพราะการลงโทษนี้ใช้ระยะเวลาอันสั้น จึงอยู่ในความทรงจำของคนในสังคมเพียงระยะเวลาอันสั้น จึงไม่เกิดความเกรงกลัว หรือถ้ามองอีกมุมหนึ่งอาจจะเป็นเพราะรัฐไม่ค่อยจะนำโทษประหารชีวิตมาใช้ลงโทษอย่างจริงจัง ประกอบกับมีการขอภัยโทษจึงทำให้มีการลดโทษ ซึ่งทำให้ผู้กระทำความผิดคาดหวังว่าจะได้รับการลดโทษเสมอแม้ว่าจะได้กระทำความผิดแล้วโอกาสที่จะได้รับการลดโทษก็ยังมีอยู่ ถ้าหากมีการแก้ไขปัญหานี้แล้ว ผู้กระทำความผิดอาจเกิดความเกรงกลัวก็เป็นได้ ดังนั้นสมรรถภาพในการติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีความพร้อม และกระทำโดยเร็ว อีกทั้งการขอภัยโทษของฝ่ายบริหารจะต้องไม่ใช้บ่อยครั้งและพรั่นพร้อจนเกินไป อีกทั้งควร

ให้มีระยะเวลาที่แน่นอนในการออกคำตกลงให้อภัยโทษหรือไม่ อีกอย่างก็ควรที่จะปฏิบัติตามคำสั่งและคำพิพากษาของศาลอย่างเคร่งครัด

3) ในปัจจุบัน มีหลายประเทศได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว ส่วนประเทศที่ยังใช้โทษประหารอยู่ก็ได้มีการพัฒนา และค้นคิดวิธีการใหม่ๆ มาทำให้เข้าในการประหารชีวิต ดังนั้นหากสังคมลาวจำเป็นจะต้องคงไว้ ซึ่งโทษประหารชีวิต ก็เห็นควรที่จะต้องมีการปรับปรุง แก้ไขบรรดากฎหมายและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขั้นตอน และวิธีการประหารชีวิตให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมโดยเทียบเคียงกับนานาอารยประเทศ หรืออาจจะนำเอาวิธีการประหารชีวิตด้วยการฉีดยาอย่างประเทศไทยมาประยุกต์ใช้ก็อาจเป็นไปได้ เพราะประเทศไทยนั้นก็นับได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีบทเรียนและประสบการณ์ในเรื่องนี้มาแล้ว อีกประการหนึ่งประเทศไทย และประเทศลาวนั้นก็มีความสัมพันธ์กัน มีวัฒนธรรม จารีตประเพณีและอุปนิสัยของคนในประเทศเหมือนกัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขอันดีที่ประเทศลาวจะถือเอากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมาเป็นต้นแบบ ในการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศลาว

4) อย่างไรก็ดี การลงโทษประหารชีวิตนี้ ไม่ควรจะใช้อย่างพร่ำเพรื่อ ควรจะใช้เฉพาะกับความผิดที่รุนแรงเท่านั้น ปัจจุบันมีบางมาตรา หรือบางความผิดก็ยังไม่มีความเหมาะสมสำหรับสังคมลาว อย่างเช่น ความผิดตามมาตรา 175 (ใหม่) และมาตรา 134 (ใหม่) เพราะความผิดเหล่านี้เป็นความผิดที่มีลักษณะสากล แม้แต่ประเทศไทยเองซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่มีประสบการณ์มากกว่าประเทศลาวก็ยังไม่มีการลงโทษถึงขั้นประหารชีวิตเลย นอกจากนั้นเพื่อเป็นการลดจำนวนมาตราประเภทความผิดที่มีโทษประหารชีวิตลงนั้นก็มีบางมาตราก็สามารถเอาเข้ากันได้ อย่าง เช่น มาตรา 175 (ใหม่) สามารถเอาเข้ากับมาตรา 98 (ใหม่) และมาตรา 68 สามารถเอาเข้ากับมาตรา 61 ได้ เพราะว่าการใช้วิธีการลงโทษประหารชีวิตอย่างพร่ำเพรื่อนั้นผลเสียจะตกแก่ผู้ถูกทำร้าย และผู้กระทำความผิดจะเคยชินกับการลงโทษ อีกอย่างรัฐก็ควรที่จะพิจารณานำโทษอย่างอื่นที่มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่คล้ายกันมาใช้ด้วย นั่นก็คือ การลงโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษจำคุกในระยะยาว เพราะโทษทั้งสองประเภทนี้ต่างก็เป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับไปกระทำความผิดอีก และยังเป็นการป้องปรามข่มขู่ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดมีความเกรงกลัวไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่าง

ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงข้อคิดเห็นเฉพาะตัวของผู้เขียน ที่ได้ศึกษาค้นคว้ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะ ก็คือ กระบวนการบังคับโทษประหารชีวิตของประเทศไทย และประเทศลาว อีกทั้งของนานาประเทศที่ได้มีการพัฒนาในเรื่องนี้มาแล้ว เป็นการเสนอแนะเพื่อทำให้มีการพัฒนาในสิ่งที่ดี ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ของประเทศลาวให้มีประสิทธิภาพ และ

เป็นหลักประกันความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายและทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนพลเมือง